Alexandru Sturdza, un trădător din convingere

Primul Război Mondial **Autor:** Manuel Stănescu

Trecerea la inamic a colonelului Alexandru Sturdza în anii Primului Război Mondial rămâne o pagină puţin cunoscută din istoria noastră. Nici nu este de mirare: nu reprezintă un subiect foarte comod. Dacă în perioada interbelică a apărut o singură carte dedicată acestui episod delicat, e de la sine înţeles că istoriografia comunistă l-a trecut complet sub tăcere. De curând însă, Petre Otu şi Maria Georgescu au publicat Radiografia unei trădări. Cazul colonelului Alexandru D. Sturdza, o lucrare extrem de bine documentată şi care luminează multe dintre cotloanele obscure ale acestui caz.

Alexandru D. Sturdza s-a născut la 23 mai 1869, fiind unicul copil al lui Dimitrie A. Sturdza şi Zoe Cantacuzino. Neamul Sturdzeştilor a fost unul dintre cele mai implicate în istoria românilor, din rândul lor alegându-se domnitori (Ioniţă Sandu Sturdza sau Mihail Sturdza) sau demnitari de rang înalt. Tatăl său, Dimitrie, a fost una dintre cele mai influente personalităţi de la cumpăna secolelor. A studiat în Germania, ţară de care s-a simţit ataşat tot restul vieţii. A fost implicat în Unirea Principatelor, fiind un timp secretar personal al domnitorului Cuza, ulterior adversar al acestuia, fiind implicat în „monstruoasa coaliţie”, conspiraţia care l-a silit pe Cuza să abdice. Ministru în dese rânduri sub Carol I, Dimitrie A. Sturdza a pus bazele Partidului Naţional Liberal, retrăgându-se din politica înaltă în urma alianţei României cu Rusia, pe care o considera cel mai mare pericol pentru existenţa statului român. Zoe Cantacuzino provenea dintr-o familie la fel de ilustră.

Istorie Medievală Ur

Pacea de la Adrian Iancu de Hunedo încheie un armist temporar cu Impe Otoman

Istorie Urban

Marea Criză Econo România și transfor rapidă a marilor or anul 1930

franceză de mamă. De altfel, cu fiecare coresponda în cele două limbi, expresie a educaţiei insuflate de părinţi.

Conflictul cu Alexandru Averescu

La 9 martie 1889, Alexandru Sturdza era înregistrat ca soldat voluntar în armata română, dar la 16 noiembrie acelaşi an primea un concediu de trei ani pentru a urma studiile militare în Germania. De fapt, a rămas în Germania timp de 12 ani, perioadă în care a urmat cursurile mai multor instituţii de învăţământ şi a efectuat stagii de practică în unităţi şi comandamente de diferite arme. A parcurs cursurile Şcolii Militare din Hanovra, absolvită în 1891. Pe baza studiilor din Germania, tot atunci a fost primit în armata română, cu gradul de sublocotenent. Pe baza unui acord încheiat între Carol I şi împăratul Wilhelm al II-lea, Alexandru Sturdza a servit în armata germană până în toamna anului 1901. A studiat la Şcoala de Artilerie şi Geniu şi la Academia de Război din Berlin, fiind pregătit ca ofiţer de legătură în conformitate cu tratatul de alianţă dintre România şi Puterile Centrale. În toată această perioadă a avansat în grad şi în armata română.

Istorie recent

Cum a distrus în mai
de 100 de zile Don
Trump încrederea în
cum arată lumea a

Comunismul in Ro

Și Sadoveanu scri
împotriva rușil

Alexandru a avut performanţe deosebite în instituţiile militare. A fost şi perioada când a intrat pentru prima dată în conflict cu Alexandru Averescu, pe atunci maior şi ataşat militar la Berlin din august 1896. Potrivit regulamentelor epocii, toţi militarii români aflaţi în misiuni în ţara respectivă, inclusiv cei aflaţi la studii sau stagii de pregătire, se găseau în subordinea ataşatului. Averescu era, prin urmare, superiorul direct al lui Alexandru Sturdza, aflat la Academia de Război din Berlin.

militar i-a atras atenţia că, la Berlin, el era singurul lui şef, dar Sturdza a replicat că se află sub jurământul depus faţă de regele Prusiei şi acţiunea sa ar putea fi catalogată drept „spionaj”. Averescu i-a pus în vedere că este totuşi ofiţer român şi se va reîntoarce în cadrele active după terminarea stagiului în Germania. Sturdza a refuzat şi l-a înştiinţat pe Alexandru Beldiman, ministrul României la Berlin, de solicitarea lui Averescu, pe care l-a acuzat de relaţii prea strânse cu ataşatul militar francez. Alexandru i-a scris despre conflictul cu Averescu şi tatălui său, ceea ce s-a concretizat, în cele din urmă, prin retragerea lui Averescu din funcţie, înainte de terminarea stagiului.

În ciuda pregătirii profesionale impecabile, mulţi îl considerau încă doar o „beizadea”

Alexandru Sturdza s-a întors în România în 1901, fiind încadrat în Batalionul 2 vânători, purtând însă pentru totdeauna experienţa vieţii în Germania, devenită a doua sa patrie. În ţară, a încercat să imprime un nou curs în armata română, ofiţerii veniţi din Germania sau Austro-Ungaria fiind cei mai în măsură a observa lipsurile, starea de inferioritate faţă de armatele unde ei se formaseră şi se instruiseră. A folosit influenţa tatălui său, ajuns prim-ministru şi concomitent ministru de război la cumpăna dintre secole, care a difuzat, prin semnătura sa, ordine, instrucţiuni, regulamente, toate elaborate de Alexandru Sturdza, unul dintre artizanii cursului reformist în armată.

În septembrie 1903 a fost mutat la Şcoala Militară de Infanterie şi Cavalerie, căpitanul Alexandru Sturdza fiind numit comandant al companiei de elevi, având şi calitatea de profesor. Deşi puţini îi contestau lui Sturdza pregătirea profesională, în epocă era considerat o „beizadea”, prin prisma faptului că era fiul unuia dintre cei mai importanţi lideri politici români. Acest sprijin influent şi caracterul său intransigent l-au adus în multe situaţii tensionate.

O etapă importantă a carierei militare a lui Alexandru D. Sturdza a fost cea de ataşat militar la Paris, cu acreditare şi la Bruxelles,

legătură şi cu faptul că devenise „incomod”, atât prin iniţiativele, cât şi prin influenţa de care se bucura. Plecarea sa la Paris a corespuns cu deşfăşurarea răscoalei din 1907, guvernul conservator fiind înlocuit cu unul liberal, condus de Dimitrie Sturdza, cu generalul Alexandru Averescu la Ministerul de Război, impus de regele Carol I, fiind a patra oară când tatăl lui Alexandru era investit în funcţia prim-ministru.

Spirit metodic şi având un înalt simţ al datoriei, dublate de o bună pregătire, Alexandru Sturdza s-a achitat exemplar de misiunea din capitala Franţei, trimiţând spre ţară rapoarte detaliate şi foarte utile, care demonstrau că era informat în multe privinţe, îndeosebi cele militare, având o mare putere de analiză şi beneficiind de experienţa vieţii de peste un deceniu în Germania.

Articolul care a declanşat furtuna în lumea militară românească

Avansat între timp la gradul de maior, a fost rechemat în ţară în noiembrie 1911. Într-o perioadă dificilă a vieţii sale, legate de boala tatălui său şi rana gravă primită în timpul unui duel, Alexandru Sturdza nu a abdicat niciodată de la principiile sale foarte stricte care i-au ghidat cariera şi viaţa. Pe de altă parte, modul oarecum incorect în care s-a făcut avansarea sa la gradul de maior în 1908 nu a făcut altceva decât să declanşeze un nou scandal, care a întărit imaginea de „protejat” pe care o avea deja. De fapt, această avansare ar fi trecut neobservată dacă nu s-ar fi suprapus peste un alt scandal, prin publicarea în revista „Ramuri” din Craiova, a unui articol al acestuia intitulat „O eră nouă în oştire?”; articolul fusese prilejuit de Legea pentru organizarea armatei din 29 martie 1908, iniţiată de Alexandru Averescu şi care avea în multe privinţe un caracter revoluţionar.

Salutând această lege, Sturdza aducea şi numeroase critici referitoare la starea armatei, într-un stil care-l caracteriza. Articolul a declanşat o adevărată furtună în lumea militară românească. Într-un drept la replică publicat de revista „Ţara”, căpitanul Gheorghe (Zizi) Cantacuzino a criticat ideile propagate

de o mare parte a corpului ofiţeresc, acţiunile lor reprezentau o încălcare a prevederilor legale în vigoare (ofiţerii nu aveau voie să publice în ziare civile, aşa cum a făcut căpitanul Cantacuzino), provocând şi o mare mâhnire în sânul familiei Sturdza.

Cei doi ofiţeri au fost pedepsiţi pe cale ierarhică, Gheorghe Cantacuzino fiind pedepsit cu 10 zile de arest de superiorul direct, cu 20 de zile de principele Ferdinand, fiind suspendat din calitatea de comandant de companie şi adus înaintea Tribunalului Teleorman în calitate de inculpat pentru abuzurile de putere din timpul răscoalelor ţărăneşti.

Duelul Sturdza-Cătuneanu

Opinia publică a perceput pedepsirea celor doi ofiţeri, motivată, dar şi disproporţionată, ca o injustiţie, în condiţiile în care Alexandru publicase la rândul lui articolul fără a-şi informa superiorii. La sugestia prim-ministrului, Alexandru Averescu a constituit ad-hoc un Consiliu de Onoare, care l-a considerat nevinovat pe Alexandru Sturdza, înaintat „la alegere” în gradul de maior.

În loc să se stingă, scandalul a luat amploare, inclusiv în presă. Regele Carol a cerut pedepsirea lui Alexandru, dar tatăl său a declarat că, în atare situaţie, îşi va oferi demisia din fruntea guvernului, acuzând o conspiraţie urzită împotriva sa şi care exploata politic momentul. Şefii militari l-au constrâns pe

Duelul dintre Sturdza şi Cătuneanu a avut loc în ziua de 9 iunie 1908, la ora 6 dimineaţa, în manejul Regimentului 1 artilerie (Hipodromul Bibescu), arma folosită fiind sabia. Sturdza a fost rănit la nivelul feţei, o tăietură de 12 cm de la ureche până sub bărbie. Doar câţiva milimetri mai jos şi rana ar fi putut deveni mortală. Deşi Cătuneanu i-a întins mâna, Sturdza a refuzat.

Ulterior, imaginea maiorului Sturdza s-a ameliorat. Nicolae Iorga a scris un articol înflăcărat, în care amintea de pregătirea acestuia, considerându-l unul dintre cei mai bine pregătiţi tineri ofiţeri. Pe de altă parte, presa a publicat extrase din dosarul personal al căpitanului Cătuneanu, care dovedeau că ofiţerul avea grave probleme de comportament, evidenţiate de-a lungul anilor de superiorii ierarhici.

Revenit de la Paris, maiorul Sturdza a lucrat o perioadă la Marele Stat Major, la 1 aprilie 1912 fiind avansat locotenent-colonel şi numit comandant al Batalionului 6 vânători, unitate cu care a participat la campania armatei române din sudul Dunării, pe care apreciat-o ca „nefiind un război adevărat". La scurt timp după demobilizare a fost numit comandant al Şcolii Militare de Infanterie din Bucureşti. Ca de obicei, şi-a îndeplinit atribuţiile cu profesionalism şi simţ de răspundere, intrând nu de puţine ori în conflict cu superiorii ierarhici. La 1 decembrie 1914 a fost înălţat la gradul de colonel. A fost critic în primul rând la adresa sistemului de pregătire a ofiţerilor folosit în perioada neutralităţii, când s-a pus accent pe număr, nu pe calitate.

În plus, colonelul Sturdza era vizibil marcat de decizia de neutralitate hotărâtă de celebrul Consiliu de Coroană din 21 iulie/3 august 1914, fiind în asentimentul total al socrului său, Petre P. Carp, care ceruse ca România să intre în război de partea Puterilor Centrale, în spiritul tratatului amintit.

Atitudinea şi concepţiile lui Sturdza pot fi subînţelese şi din memoriile fruntaşului liberal I.G. Duca. În calitate de ministru al instrucţiunii şi cultelor, fusese informat că în şcoala militară al cărei comandant era Sturdza se desfăşura o activitate de propagandă antimilitaristă şi adventistă. Duca l-a informat de situaţie, sperând într-o stopare a unor asemenea practici. Răspunsul alambicat primit de la Sturdza l-a nedumerit pe Duca, care l-a chemat pentru o întrevedere privată, notând ulterior că Alexandru era „un spirit încăpăţânat şi sucit", o conversaţie cu el în termeni de bun simţ fiind aproape imposibilă.

La declanşarea mobilizării, la 14/27 august 1916, în conformitate cu dispoziţiile regulamentare, Alexandru Studza a fost desemnat să comande o unitate de infanterie, fiindu-i desemnat Regimentul nr. 1 „Dolj". La scurt timp însă a primit ordin să revină la Bucureşti, unde i s-a încredinţat comanda Brigăzii 7 mixtă, creată ad-hoc, decizie motivată de evoluţia evenimentelor de pe front. Ea a fost introdusă în prima linie

al Marelui Cartier General român, care dezintegra unităţile, le amesteca şi le subordona pe baza unor criterii obscure, un haos care explică, în parte, înfrângerile teribile din toamna anului 1916.

Averescu: „Nu am ce face cu astfel de înfumuraţi”

În luptele din decembrie 1916, unitatea comandată de Sturdza a fost subordonată Diviziei 12 cavalerie rusă, comandată de generalul finlandez Mannerheim. Spre sfârşitul anului, în urma unor acţiuni ofensive ale trupelor româno-ruse, colonelul Sturdza a luat câteva decizii bizare, care vizau o retragere a unităţii sale în adâncime, sub pretextul – imaginar – al unor ofensive inamice; aceasta l-a nemulţumit profund pe generalul Averescu, comandantul Armatei a 2-a, care a cerut explicaţii, între cei doi având loc un schimb acid de replici. Averescu şi-a notat, în ziua de 24 decembrie 1916/6 ianuarie 1916, în Notiţe zilnice de război: „Cea mai urâtă zi din cursul campaniei şi poate din viaţă chiar! Colonelul Sturdza s-a retras fără cauze aparente, precipitat, fără a mă preveni la timp...”. Curând, Averescu a cerut generalului Prezan, şeful Marelui Cartier General, ca Alexandru Sturdza să fie luat din compunerea Armatei a 2-a. „Nu am ce face”, scria Averescu, „cu astfel de înfumuraţi, care, cu toate că au unele calităţi, sunt mai mult o încurcătură decât un ajutor [...] Are calităţi; defectele însă precumpănesc”.

Marele Cartier General l-a mutat, la 22 ianuarie 1917, pe colonelul Sturdza la Divizia 10 infanterie, care se reorganiza în nordul Moldovei, pe Prut, dispoziţie pe care Alexandru a perceput-o ca o predare a sa către ruşi, aceştia cunoscând foarte bine politica de 30 de ani a tatălui şi socrului său. În această perioadă a avut loc un episod controversat, cel al execuţiei sublocotenentului Ciulei, acuzat de Sturdza de noncombat şi părăsirea câmpului de luptă. Ciulei a pledat nevinovat şi a avut o o comportare demnă în faţa plutonului de execuţie, la 28 ianuarie/10 februarie 1917. Procesul şi execuţia sa au avut loc doar la câteva zile de la trecerea la inamic a colonelului Sturdza,

încercând să adoarmă vigilenţa autorităţilor, pentru a-şi pune în aplicare planul? Sau a fost doar o înlănţuire nefericită de evenimente, de vreme ce soarta sublocotenentului Ciulei a fost decisă de o instanţă militară pe care Sturdza nu avea cum să o influenţeze, fiind deja trecut la inamic? Greu de dat un răspuns fără echivoc. Faptul că a fost o eroare judiciară pare confirmat de revizuirea procesului; aceasta a fost cerută de Ecaterina Ciulei, soţia sublocotenentului, iar Curtea Superioară de Justiţie Militară l-a amnistiat pe Ciulei în aprilie 1920.

Trecerea la inamic şi planurile de a forma un corp de voluntari alcătuit din prizonieri

Alexandru Sturdza şi-a pregătit minuţios fuga. Jurnalul său denotă frământările sufleteşti prin care a trecut în timpul campaniei din 1916 şi aprecierile sale critice, îndreptăţite de cele mai multe ori, asupra situaţiei generale. Era îngrijorat şi de comportamentul trupelor ruse, despre care considera că formează un regim de ocupaţie asupra teritoriului românesc neocupat de trupele Puterilor Centrale. Planurile de strămutare a autorităţilor (monarhie, parlament, guvern) şi a armatei pe teritoriul Rusiei le considera ca reprezentând sfârşitul statului român. La data când s-a decis să dezerteze, aceste planuri fuseseră abandonate, sub influenţa Franţei.

Trimis departe de front, Sturdza a considerat că a venit momentul oportun pentru punerea în aplicare a planului său,

care, sub comanda sa, să lupte alături de germani pentru alungarea trupelor ruse din Moldova. În acest fel considera că va elibera statul român de influenţa Rusiei, concomitent cu regăsirea aliaţilor de până în Primul Război Mondial.

L-a convins de justeţea acestui plan şi pe locotenent-colonelul Constantin Crăiniceanu, comandantul Regimentului 25 infanterie, fost ataşat militar la Viena în anii 1914-1916, perioadă în care ar fi fost racolat de serviciile secrete germane. Crăiniceanu urma să fie primul ofiţer român care trebuia să treacă la inamic cu trupele din subordine, exemplul lui fiind urmat şi de alte unităţi şi mari unităţi române. Acesta era fiul generalului Grigore Crăiniceanu, o personalitate militară a vremii, fost ministru de război şi şef al Marelui Stat Major.

Moartea ordonanţei, în împrejurări neelucidate

Obligat să părăsească linia frontului, colonelul Sturdza şi-a trimis bagajele la viitoarea unitate şi, însoţit de adjutant, locotenentul în rezervă Constantin Wachmann (fiul lui Eduard Wachmann, dirijor, compozitor şi profesor universitar român de origine germană) şi de ordonanţa sa, caporalul Marin Năstase, s-a deplasat, în seara zilei de 23 ianuarie/5 februarie 1917, la foştii subordonaţi, pentru a-şi lua rămas bun, alegând Regimentul 2 grăniceri, ce fusese sub comanda sa.

Sub pretextul că este prea târziu să înnopteze la Panciu, urma să rămână la regiment. A ales să meargă la Batalionul 2 grăniceri, constituit din rezervişti; deplasându-se pe şoseaua dintre Dealul Satului şi dealul Voloşcani, a afirmat că doreşte să viziteze sectorul înaintat al companiei comandate de căpitanul Gheorghe Polihroniade. De aici a trecut, nu fără peripeţii, în liniile inamice. În timpul acţiunii, caporalul Marin Năstase, care avea asupra lui suma de 13.000 de lei, solda comandantului, precum şi valiza cu actele colonelului Sturdza, inclusiv Jurnalul (care se va dovedi o piesă esenţială la proces), a fost ucis, în împrejurări încă neelucidate pe deplin, cel mai probabil din cauza focului deschis de militarii români în momentul traversării „zonei nimănui”, ce despărţea liniile germane de cele române. Unele mărturii au acreditat ideea că a fost împuşcat

momente confuze, Sturdza rătăcindu-se atât de ordonanţă, cât şi de locotenentul Wachmann.

A fost descoperit de un soldat german, care l-a condus la un sublocotenent; acesta i-a spus că era deja aşteptat, întrucât Wachmann ajunsese în liniile germane şi dezvăluise întreaga acţiune. Au fost bine trataţi şi apoi trimişi la Soveja, unde au fost primiţi de comandantul Diviziei 218 infanterie, generalul von Gentner. Ulterior, colonelul a plecat la Târgu Secuiesc, unde se găsea generalul von Gerok, comandantul grupului de armate care îi purta numele, în vederea trecerii la următoarea etapă a planului lui Sturdza. Totuşi, germanii au păstrat unele suspiciuni, având în vedere că Sturdza nu avea asupra lui niciun act de identitate şi nimeni nu îl cunoştea. Pentru identificarea sa a fost chemat colonelul Randa, fost ataşat militar al Austro-Ungariei, care îl cunoştea bine, iar întâlnirea prietenească dintre cei doi a spulberat neîncrederea germanilor.

Autorităţile române au încercat să-l prindă într-o cursă

Colonelul Sturdza a elaborat un manifest, multiplicat în 15.000 de exemplare, care urma să fie difuzat prin diverse canale, inclusiv prin împrăştierea lui din avion pe front şi în spatele liniilor româneşti. Însă, într-o primă fază, Sturdza trebuia să găsească aproximativ 100 de prizonieri români, care să treacă în dispozitivul românesc şi să dea manifestele militarilor noştri. O altă parte trebuia dată locotenent-colonelului Crăiniceanu, care, în plus, urma să distrugă liniile telefonice din spatele frontului, să aresteze pe ofiţerii străini ataşaţi pe lângă unitatea sa şi să treacă în fruntea regimentului său în liniile germane.

Documentele germane sugerează neîncrederea în această acţiune, o circulară sugerând că „în loc să treacă la noi în mod sincer, s-ar putea să ne trezim cu un mare atac din partea românilor”. În ziua de 28 ianuarie/10 februarie 1917, în pădurea de pe dealul Cârlan, colonelul Sturdza s-a întâlnit cu principalul său colaborator, locotenent-colonelul Constantin Crăiniceanu. Sturdza i-a cerut imperios să se retragă şi să pună în aplicare

de 28 ianuarie/11 februarie 1917, au plecat spre liniile române şi 22 de prizonieri români care aveau asupra lor manifestul, acţiune care se dovedise un fiasco încă de la recrutarea prizonierilor. Din 180 de prizonieri puşi la dispoziţia lui Sturdza, doar 30 s-au oferit să îndeplinească o asemenea sarcină, iar opt au refuzat în ultimul moment să participe la acţiune.

În acea zi partea germană a aşteptat ca trupele române să dea curs chemării lui Sturdza, inclusiv împăratul Carol cerând informaţii despre rezultatul acţiunii. Acesta a fost nul: niciun soldat român nu a trecut liniile adverse. Punându-şi speranţa în planul de formare a unui corp de voluntari români, proveniţi din rândul prizonierilor, Sturdza a părăsit linia frontului, având întâlniri cu înalte oficialităţi militare. A vizitat Budapesta, Viena apoi s-a deplasat la Frankfurt, unde urma să se întâlnească cu binomul de conducere al armatei germane, generalii Hindenburg şi Ludendorff. Nu a mai apucat, fiind chemat urgent pe front. La 7/20 februarie, un parlamentar român depusese un plic adresat colonelului Sturdza, venit din partea unui oarecare căpitan Bălăuţă, care îl anunţa că vorbeşte în numele a numeroşi militari români, adepţi ai planului său, care

Termenul fiind prea scurt, data a fost amânată, colonelul Sturza fiind adus rapid în dispozitivul german. El a scris un răspuns către căpitanul Bălăuţă, prin care îl invita în liniile germane, răspunsul acestuia fiind o cerere către Sturdza de a se deplasa el în liniile româneşti, pentru a explica ofiţerilor care doreau să-l urmeze detaliile planului. În plus, susţinea Bălăuţă, unii ezitau şi trebuiau mituiţi. După acest schimb de epistole, Sturdza a fost condus la 150 de metri de liniile româneşti, unde se zăreau câţiva ofiţeri. Sturdza a încercat să deschidă un dialog, dar ofiţerii s-au retras. A urmat un alt schimb de scrisori, prin parlamentari, prin care cei doi se invitau reciproc în propriul dispozitiv, ceea ce nu s-a întâmplat. De altfel, ofiţerii germani care îl însoţeau pe Sturdza aveau ordine ferme să nu-i permită acestuia trecerea în dispozitivul liniilor române. Demersul căpitanului Bălăuţă nu a fost decât o cursă, prin care autorităţile române au încercat să-l prindă pe Sturdza.

Undă de şoc la Iaşi, în urma trădării, şi sentinţa de condamnare la moarte

Trecerea la inamic a colonelului Sturdza a şocat lumea politică aflată la Iaşi. Mulţi îl cunoşteau pe acesta, îi apreciau pregătirea şi valoarea ca ofiţer. În pofida unui caracter dificil, a trufiei şi a încăpăţânării sale, nimeni nu-l credea în stare de un asemenea gest. Prima reacţie a fost de a nu se da crezare veştii, considerată un simplu zvon. Când trădarea a fost confirmată, asupra cadavrului caporalului Marin Năstase fiind găsite documente care demonstrau că acţiunea fusese îndelung plănuită, o undă de şoc a traversat lumea militară şi politică. Jurnalul său a ajuns pe biroul regelui Ferdinand şi e lesne de înţeles reacţia pe care a avut-o suveranul când a citit aprecierile nu prea măgulitoare ale autorului la adresa sa.

Fapta sa a fost intens discutată şi mulţi ofiţeri erau de părere că Sturdza nu era un trădător, acţionând din convingere. În iarna anului 1917 credinţa în idealul naţional era o simplă himeră; toată lumea gândindu-se, în termeni mai degrabă mistici decât raţionali, la „mântuirea regatului”, gestul lui Sturdza fiind considerat unul dictat de disperare.

blama fapta fostului camarad, caracterizând-o drept o trădare şi o crimă. S-a instituit o supraveghere mai atentă a ofiţerilor, iar foştii colaboratori ai lui Sturdza au fost mutaţi fie pe front, fie în interiorul ţării. Înaltele oficialităţi militare şi civile şi-au intensificat vizitele în prima linie, încercându-se şi o ameliorare a condiţiilor de viaţă pentru trupă. Concomitent, presa în general, dar în special „România", organul de presă oficial al Marelui Stat Major, a publicat o suită de articole referitoare la condiţiile foarte grele de trai din lagărele germane.

În mod evident a fost declanşată şi o anchetă, urmată de un proces. Consiliul de război al Armatei a 2-a i-a condamnat pe Sturdza şi Wachmann la moarte (în contumacie) şi la degradare militară, iar pe Crăiniceanu la 15 ani muncă silnică. Dar hotărârea a fost casată de generalul Prezan, deşi Crăiniceanu era fiul surorii sale. Procesul a fost revizuit de Consiliul de război al Armatei 1, Crăiniceanu fiind condamnat la moarte şi apoi executat în faţa propriilor subordonaţi, în Vinerea Mare (31 martie 1917 stil vechi). Demn, a refuzat să fie legat la ochi şi a sărutat drapelul.

Deşi în proces au fost inculpate şi condamnate doar trei persoane, a existat bănuiala că planurile colonelului Sturdza erau cunoscute şi de alţi înalţi ofiţeri. Din Jurnal reiese că era apropiat de generalii Christescu şi Grigorescu, cu acesta din urmă întâlnindu-se cu o seară înainte de a trece la inamic. Au ştiut ce urma să se întâmple? Greu de răspuns. Chiar dacă răspunsul este afirmativ, cert este că aceştia nu au informat autorităţile şi au aşteptat desfăşurarea evenimentelor. Rapida (şi fireasca) reacţie a lui Grigorescu, prin ordinul de zi de care aminteam, poate fi şi o încercare de a se detaşa foarte clar de acţiunea colonelului Sturdza. Sunt doar câteva exemple; se poate discuta despre posibile complicităţi şi la eşaloane mai mici. De altfel, Alexandru Marghiloman mărturisea în memoriile sale că de planurile lui Sturdza ştiau mai mulţi ofiţeri, informaţie furnizată de însuşi Wachmann, în vara anului 1917, acesta refuzând să dea nume.

Colonelul Sturdza a fost bănuit inclusiv de o cooperare cu generalul Mannerheim, care a contribuit ulterior la crearea

clarficatoare în această privinţă.

Exilul şi încercările eşuate de a fi amnistiat

După ce a eşuat în tentativa de a forma un corp de voluntari din rândul prizonierilor români, Alexandru Sturdza a locuit un timp în Bucureştiul ocupat, aflându-se în preajma germanilor în timpul negocierilor de la Buftea. La sugestia mareşalului von Mackensen, a părăsit România în martie 1918, stabilindu-se în Germania, având statut de refugiat. La jumătatea anului 1919 i s-au alăturat soţia şi cei trei copii (Sandu, Ioan şi Dimitrie),

Alexandru Sturdza a încercat, după război, să obţină din partea autorităţilor române o rezolvare a situaţiei sale, în 1920 trimiţând în ţară şi un memoriu. Nu-şi făcea prea mari speranţe, de vreme ce avea în România duşmani implacabili, îndeosebi Brătienii, la care se adăuga ofensa personală adusă suveranului în paginile Jurnalului.

În anii ’20, Sturdza a locuit la München împreună cu familia, lucrând fie la o bancă elveţiană, fie la un institut de biologie, cei trei fii locuind cu el. Soţia făcea naveta între România şi Germania, vara administrând moşia familiei de la Ţibăneşti.

În 1930 s-a întâlnit cu mareşalul Averescu, cu speranţa unei amnistii, mai ales că Ion I.C. Brătianu şi regele Ferdinand muriseră în 1927, dar acesta i-a spus că situaţia politică nu permitea acest lucru. Urcarea pe tron a lui Carol al II-lea i-a insuflat noi speranţe cu privire la rezolvarea situaţiei sale. Tot în 1930, în septembrie, s-a mutat la Überlingen, fiind angajat la şcoala secundară de la Spetzgart, parte componentă a Şcolii de la Salem. Relaţiile cu familia s-au răcit, iar accederea la putere a partidului nazist a complicat situaţia sa din cadrul şcolii de la Salem, care constituia singura sa sursă de venit. La 1 iunie 1938 a părăsit şcoala, stabilindu-se ulterior în Elveţia. Singura bucurie a constituit-o căsătoria fiului său Sandu, de care era mai apropiat, în iulie 1938. La 28 septembrie 1939 a încetat din viaţă, la doar câteva zile după declanşarea războiului.

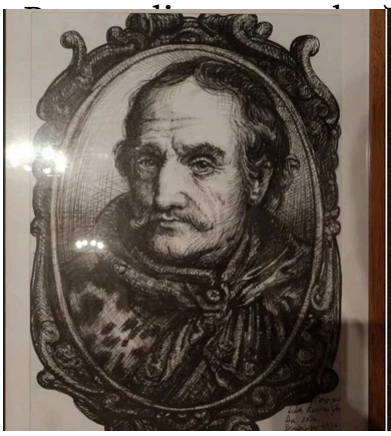

Istorie recentă

Cum a distrus în mai puțin de 100 de zile Donald Trump încrederea în SUA și cu...

Istorie Medievală Universală

„Campania cea lungă", expediția lui Iancu de Hunedoara împotriva turcilor..

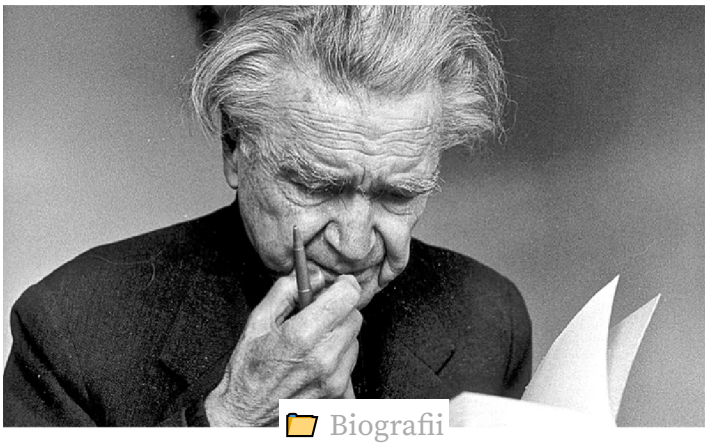

Biografii

Zelea Codreanu din perspectiva lui Cioran: „Căpitanul a fost un gospodar...

Curiozităţile şi culisele istoriei

Povestea unui bordel exclusivist din Paris, frecventat de mari personalități!..

Comunism

Istorie Urbană

Conflictele din Orientul Mijlociu

Scurtă istorie a Fâșiei Gaza

Okmagazine.ro

Paula Seling, cadou de suflet pentru publicul său, în apropierea Paștelui: ”Am simțit nevoia unei rugăciuni cântate”

Prințul George, surprins prima dată în 10 ani alături de nașul său miliardar. Au petrecut ”ca băieții”

Exclusiv! Zoli Toth s-a separat în mare discreție de soția sa, Ioana: "Faptul că suntem OK mă ajută să vorbesc despre asta"

Click.ro

Prima mare iubire a lui Iurie Darie. I-a dăruit un fiu actorului: „L-am invitat pe Iura la mine, cu gânduri prieteneşti”

Zodiile care primesc o sumă mare de bani și vor avea noroc în dragoste până la finalul lunii aprilie. Viața lor se va schimba radical

Ce salariu are o stewardesă româncă la Emirates sau Qatar: „Indiferent de câte ore zbori, rămâne la fel”

© Toate drepturile rezervate Adevarul Holding 2025

REPERIO